

Ezine'nin Alemşah Köyünde Tarihî Bir Konak

A Historical House in Alemşah Village in Ezine

Zekiye UYSAL*

Öz

Çanakkale ilinin Ezine ilçesine bağlı Alemşah köyü bir tepenin yamacında yer alır. Köyde tarihî bir çeşme ve eski bir mezarlık ile birlikte Geç Osmanlı dönemine ait konak dikkati çeker. Hacı Hüseyin Ağa Konağı olarak bilinen yapı 2008 yılında tescil edilmiş olup harap durumdadır. Henüz hakkında hiç yayın yapılmamış olan Hacı Hüseyin Ağa Konağı ilk kez tarafımızdan incelenmektedir. Monografik nitelikteki bu makalede, geleneksel konut mimarisinin bir örneğinin tümüyle yok olmadan bilim çevrelerine tanıtılması amaçlanmıştır. Hacı Hüseyin Ağa Konağı, zemin katıyla birlikte iki katlıdır. Düzensiz duvarlara sahip bir avlunun içinde yer alır. Tipolojik bakımdan iç sofalı plan özelliği gösterir. Birçok geleneksel konutta zemin katta görülen ahır veya mutfak gibi işlevlere yer verilmeyerek bunlar avlu kenarına kaydırılmıştır. Tuvalet mekanı da avluda bulunmaktadır. Bu konumlandırma farklılığına karşılık, yapının zemin ve üst kat cepheleri diğer yörelerdeki evlerle benzerlik gösterir. Zemin kat taş malzeme kullanılarak yapılırken; üst kat duvarları çatma tekniği ve kısmen bağdâdî teknik kullanılarak yapılmıştır. Konağın giriş kapısının bulunduğu cephenin üst katının ortasında çıkma yer alır. Zemin kat, geleneksel konutların çoğunda görüldüğü gibi birkaç küçük pencerenin dışında masif cephelere sahiptir. Buna karşılık üst kat cephelerinde büyük boyutlu dikdörtgen pencereler yer alır. Bunlardan güney taraftakilerin bazıları sonradan kapatılmışlardır. Yapının doğu cephesinde çıkıntı yapan bölüm bir servis mekanıdır. Buna bitişik olarak üst kata çıkışı sağlayan dış merdiven özgün değildir. Sonradan yapılmıştır. Yapının zemin kat ve üst katı aynı plandadır. Her iki katın tavanı da tüm geleneksel konutlarda olduğu gibi ahşaptır. Zemin katta orta mekanın iki yanındaki birer oda kiler ve depo işlevi görmektedir. Üst kata çıkışı sağlayan merdivenin üstünde yatay kepenk (kapak) bulunur. Üst kat ortada sofa ve bunun iki yanında birer odadan oluşur. Bu odalarda birer ocak yer alır. Bunlardan kuzey taraftaki, iki kanatlı ve diğerlerine göre daha süslü kapısı, sedir ve çiçeklik gibi elemanlarıyla başoda olarak düzen-

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihî Bölümü, zuysal@comu.edu.tr

lenmiştir. Yapının dekoratif unsurları kapı tokmakları, pencere parmaklıkları, üst katların kapı, dolap niş ve tavanlarındaki ahşap üzerine süslemeler, tavan göbekleri ve duvarlardaki şerit süslemeleridir. Boyutları, mekan sayısı, bezemelerin karakteriyle büyük kentlerde görülen konutlara göre daha taşra işi bir eser olup, onlara öykünen bir ağa konağı karakteri göstermektedir. Buna rağmen inşa malzemesi ve tekniği, cephe düzeni, plan ve dekoratif özellikleriyle Türk ev mimarisinin geleneksel çizgilerini taşır. Konağın inşa kitabesi yoktur. Bu nedenle kesin inşa tarihi belli değildir. Fakat, mimari ve bezeme özelliklerinin yanında; konağın sahibi olan ailenin mezar taşlarındaki tarihleri dikkate alarak 19. yüzyılda inşa edildiğini düşünüyoruz.

Anahtar Sözcükler: Çanakkale, Ezine, Alemşah, Geleneksel Türk evi, Hüseyin Ağa Konağı

Abstract

Alemşah Village, governed by the district of Ezine in the province of Çanakkale is located on a hill slope. This late Ottoman period house is one of the elements that draw attention in the village at the first place along with a historical fountain and an old graveyard. The structure known as Hacı Hüseyin Ağa house was registered in 2008 and it is currently in a ruined condition. Hacı Hüseyin Ağa house which has not been subject to any publication until now is being studied by us for the first time. In this monographically oriented article, It is aimed in this article to introduce to scientific environments this building which is an application of the traditional residence architecture before being completely vanished. Hacı Hüseyin Ağa house is a two storey building including the ground floor. It is located in a yard surrounded by disordered walls. It indicates an interior sofa plan in terms of its typological aspects. Certain functions encountered on ground floors in traditional buildings such as barn and kitchen are located next to the yard. Toilette is also in the yard. Despite this difference in positioning, the ground and upper floor fronts are similar to other houses in the region. While the ground floor is built with stone, the upper floor walls are built with çatma technique and partially bağdâfî technique. A console is located in the middle of the upper floor on the entrance door side of the mansion. The ground floor has massive fronts apart from a few small windows, as seen in many examples of traditional houses. On the other hand, there are large rectangular windows on the upper floor fronts. Some of them in the south front are closed for various problems. The section protruding on the east front of the building is a service area. The exterior stairway to the upper floor next to this section is not original, it is a late addition. The ground floor and upper floor of the building are on the same plan. Ceilings of both floors are wood as in all traditional houses. Rooms on two sides of the center area on the ground floor are for cellar and warehouse functions. There is a lateral shutter (cover) above the stairway to the upper floor. The upper floor is comprised of a sofa in the middle and one room on both sides. Each room has a furnace. The one in the north has two wings and it is more embellished compared to others, being arranged as the major room (baş oda) with elements such as lounge and window box. Decorative elements of the structure are door handles, window guards, embellishments on wood on the doors, cupboard niches and ceilings of the upper floor, ceiling roses and tape decoration on the walls. It is a rather country type structure compared to other houses in large cities in terms of size, number of sections and disposition of embellishments and exhibits a character of an ağa mansion emulating those urban houses. After all, it reserves the traditional style of the Turkish house architecture with its construction materials and technique, front arrangement, plan and decorative elements. The house has no construction date tablet, therefore

the precise construction date is not available. But it is possible to assert that it was constructed in the 19th century basing on dates written on gravestones of the owner family as well as its architectural and decorative features.

Key words: Çanakkale, Ezine, Alemşah, Traditional Turkish house, Hüseyin Ağa house

Giriş

Çanakkale ilinin Ezine ilçesine bağlı şirin bir yer olan Alemşah köyü, Çanakkale'ye 70 km, Ezine ilçesine 24 km uzaklıkta, Tavaklı beldesi ve iskelesinin kuzeydoğusunda bir tepenin yamacına kurulmuştur. (Şekill, Resim 1) Köyün bölgeye gelen Yörüklerce iskan olunduğu sanılmaktadır. Osmanlı devri kayıtlarında bu civarda iki Alemşah göze çarpar. Kayıtlarda "Alemşahlı" ismiyle geçen köylerden Büyük Alemşahlı bugün mevcut değildir. Diğer köy ise; araştırmamıza konu olan şimdiki yerleşmedir. 1530 tarihli Anadolu Vilâyeti Muhâsebe Defteri'nde "Alemşâhlu" ve "Alemşalu" şeklinde yazılmış olan köy, Biga Livâsı'nın Ezine Bazarı kazasına bağlı görünmektedir (Komisyon, 1995, s.234, 238). Mezarlıktaki taşların bazılarında "Alemşâh-ı Sagîr" adıyla kaydedilmiş olması, burasının "Küçük Alemşah" köyü olduğunun kanıtıdır.

Bugün yaklaşık 50 haneden ibaret köyün camisi yenilenmiştir. Köyün yukarısında tarihî bir çeşme ile eski bir mezarlık dikkati çeker. Köyde asıl dikkate değer anıt ise geç devre ait bir konaktır. Harap durumdaki konak Çanakkale Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 1707279 no.lu dosya numarası ile 2008 yılında tescil edilmiştir. Tapu sicilinde 1071 ve 1072 no.lu parsellerde kayıtlı görünen yapıyı incelediğimiz 2009, 2010 ve 2011 yıllarında, bakımsızlık ve sahipsizlikten gittikçe daha harap bir hale geldiğine şahit olduk. Özellikle üst kat cepheleri ve tavanın taşıyıcı unsurları çürümüş ve sıva kaplamaları dökülmüştür.

Daha önce hiçbir araştırmaya konu edilmeyen konak ilk kez tarafımızdan incelenmiştir. Bu makalede; geleneksel konut mimarisinin küçük bir köydeki uygulaması olarak görülebilecek yapıyı, tümüyle yok olmadan bilim çevrelerine sunmak ve literatüre geçmesini sağlamak birincil amaç olarak benimsenmiştir. Çalışma, Sanat Tarihi alanında sıklıkla uygulanan monografik araştırma yöntemine uygun olarak hazırlanmıştır.

Yapının Mimarî ve Bezeme Özellikleri

Hacı Hüseyin Ağa Konağı¹ adıyla bilinen yapı, köy camisinin hemen güneydoğusundadır. Zemin katıyla birlikte iki katlı olan bina, düzensiz duvarlara sahip bir avlunun içinde bulunmaktadır. (Şekil 2) Tipolojik bakımdan iç sofalı plan özelliği göstermektedir.

Kuzey cephesi sokağa bakan avlunun doğu ve güney tarafı açık alandır. Diğer cepheleri komşu parsellerle kuşatılmıştır. Merkeze konağın yerleştiği avlunun kenarları boyunca, aynı aileye mensup kişilere ait küçük konut ve oturma mekanları ile ahır,

¹ Bu evin varlığından beni haberdâr eden Doç.Dr. Ayşe Türker ve Uzman Türker Türker ile evin mirasçılarından Ayhan Ürer'e göstermiş olduğu ilgiden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca yapının rölöve çalışmaları için Yrd.Doç. Dr. Mesut Dündar ve Araş.Gör. Oğuz Koçyiğit'e teşekkür ederim.

samanlık, tuvalet gibi birimler sıralanmışlardır. Konağın batı tarafında kalan avlu alanında bir su kuyusu yer almaktadır. Avluya giriş, kuzey taraftaki iki büyük ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Bunlardan cephenin doğu kanadında kalanın, miras paylaşımından sonra açıldığı kanısındayız. Diğeri ise avlunun özgün girişidir. Bu giriş, iki ahşap kapı kanadına sahiptir. Kapı kanatlarının her birinin üzerinde metalden yapılmış birer kapı tokmağı görülür. (Resim 2) Halka biçimli kapı tokmakları, birer çivi ile dairesel aynaların ortasından kapıya monte edilmişlerdir. Tokmak aynalıları ajur tekniğinde bitkisel motiflerle süslenmişlerdir. Halkalar ve onların bağlandığı tokmak çivisi demirden, aynalıları ise bronzdan yapılmışlardır.

Plan ve cephe düzeni bakımından biraz çarpık olan konağın kuzey cephesine bitişik tek odalı birim ile güney cephesine bitişik ahır sonradan eklenmiş olup; zemin kat seviyesinde yan cepheleri kapatırlar. Genel yerleşim düzeni bakımından kuzey-güney ekseninde dikdörtgen bir alanı kaplayan konağın kenar uzunlukları, biraz da eksendeki çarpıklıktan dolayı eşit değildir. Kuzey kenar 5,78 m iken güney cephe 5,50 m, batı cephe 19,28 m ve doğu cephe 17,49 m uzunluğundadır. Yapının zemin katı, moloz taş kullanılmak suretiyle tümüyle yığma duvar tekniğinde inşa edilmiştir. Üst katın doğu, kuzey ve güney duvarları, köşelerde kaba yonu taş tercih edilerek moloz taşlı yığma duvar tekniğinde yapılmışlardır. Buna karşılık, üst katın batı duvarı ile, doğu cephede çıkıntı yapan servis kısmının duvarları, ahşap çatıkların arasında tuğlalar kullanılarak çatma tekniğinde oluşturulmuştur. Bu duvarların iç cepheleri ise ince çitalarla bağdadî tarzda kaplanıp sıvanmışlardır. Bağdadî teknik, üst kat mekanları arasındaki bölme duvarlarında da görülmektedir. Zemin ve üst katın tavanları ahşaptır. Konağın üst örtüsünü tamamlayan çatı da ahşap kirişlidir. Çatı dıştan kiremitle kaplanmıştır. Üst katta dolap ve kapı aksamı ile pencere çerçeveleri alışıldığı biçimde ahşaptandır. Yapının dış duvar yüzeylerinin sıvaları büyük ölçüde dökülmüştür. İçte duvarlar kırıktır sıva ile kaplanmıştır.

Batı cephe evin giriş cephesidir (Resim 3). Bu cephe, zemin kat ve üst kat seviyelerinde pencerelerle çözülmüştür. Cephenin Ortasındaki giriş kapısının iki yanında kalan cephe yüzeylerinde ikişer adet küçük pencere görülmektedir. Bu pencereler düşey dikdörtgen formda ahşap çerçeveli ve demir parmaklıdır. Batı cephenin üst katı; ortada cephe çıkmasıyla üçe ayrılmıştır. Çıkma cephe üzerinde büyük düşey dikdörtgen çerçeveli, demir parmaklı dört pencere bulunmaktadır. Bunun kuzey tarafında kalan cephe bölümünde iki, güneyinde kalan bölümde ise tek pencere vardır. Bunlardan kuzey taraftakilerin boyutu, çıkma kısmındakilerle aynıdır. Buna karşılık çıkmanın güneyinde kalan cephe bölümündeki pencere küçük boyutu ve tek oluşu ile cephenin simetrisini bozmaktadır.

Zemin kat seviyesi sonradan yapıya bitleştirilen ekli kapatılmış durumdaki kuzey cephenin üst kat seviyesinde iki büyük pencere yer almaktadır. Pencerelerin biçimi, batı cephenin üst kat pencereleri biçimindedir. Kuzey cephe gibi, zemin kat seviyesi yapıya bitleştirilen ahır tarafından büyük ölçüde kapanmış durumdaki güney cephenin üst katı onarım görmüştür. Bu onarım sırasında cephenin üst kat seviyesinde yer alan iki pencere sonradan taşla örülerek kapatılmıştır. Kuzey cepheden farklı olarak güney cephenin üst kenarı kalkan duvar biçiminde yükseltilmiştir. Ortadaki dört köşeli baca, cephenin görünüşünü tamamlamaktadır. (Resim 4)

Doğu cephenin ortasında zeminden itibaren çıkıntı yapan bölüm, masif duvar kütleli üzerine üst kat seviyesinde yerleşen servis mekanına aittir. (Resim 4) Bu kütleli kuzeyine taştan bir merdiven bitleştirilmiştir. Doğrudan üst kata çıkan merdiven, miras nedeniyle binanın ikiye taksim edilmesi üzerine eklenmiştir. Doğu cepheyi ortadan ikiye ayıran mutfak çıkıntısının iki yanında kalan cephe yüzeylerinin zemin kat seviyesi masiftir. Sadece kuzey tarafta görünen küçük pencere sonradan açılmış olabilir. Buna karşılık üst kat seviyesinde cephenin her iki kısmında, servis hacminin güneyinde üç, kuzey tarafında iki adet olmak üzere büyük pencereler göze çarpar. Pencereler batı ve kuzey cephedekiler gibi düşey dikdörtgen çerçeveli ve demir parmaklıklılıdır. Bunlardan cephenin güney kanadında kalanların sadece ortada bulunanı kullanılmaktadır. Diğer ikisi içten duvar örülerek kapatılmışlardır. Cephenin kuzey kanadındaki iki pencere de kullanılmaktadır. Bu kısımda servis külesine yakın yerde duvara sonradan bir kapı açılarak, yukarıda sözü ettiğimiz merdivenden yukarıya çıkışı sağlanmıştır. Yapının cepheleri, ahşaptan geniş ve süslemeli bir saçak silmesinden sonra, tavan kirişleri vasıtasıyla dışa doğru taşırılmış saçakla tamamlanır. Kiremitle kaplı çatı basıkça kırma çatı biçimine sahiptir. Ancak güney kenarında kalkan duvar bulunduğu için kırma çatı olarak tanımlamak daha doğru olur.

Batı cephenin ortasındaki iki ahşap kanatlı kapıdan girilen zemin kat, ortada bir sofa ile yanlarda birer odadan oluşur. (Şekil 3) Bu odalardan güneyde yer alanı sonradan ahır olarak kullanılmıştır. Kuzey taraftaki odaya ise içerden duvar örülmüştür. Bu nedenle odaya girmek mümkün olmamıştır. Zemin kat sofasının doğu duvarına bitişik trabzanlı ahşap bir merdiven üst kata çıkışı sağlamaktadır. Geleneksel evlerde görüldüğü gibi, merdiven hem güvenlik hem de mahremiyet nedeniyle binanın girişinden olabildiğince uzağa konulmuştur (Kuban, 1995, s.147). Trabzanların üzeri yeşil renkle boyanmıştır. Merdivenin üstünde, gerektiği zaman kapatılarak yukarı kata çıkışı engelleyen iki kanatlı ahşap bir kapak (kepenk) bulunur. Üst katta merdiven açıklığının çevresi ahşap korkuluk ile kuşatılmıştır.

Birinci kat ortada sofa, kuzeyde ve güneyde birer oda, doğu tarafta bir servis mekanından oluşur. (Şekil 3) Sofanın batı kenarında, hemen pencerelerin dibinde ahşaptan alçak bir sedir dikkati çeker. 82 cm genişliğe, 30 cm yüksekliğe sahip olan sedir, köşeden köşeye uzanır. Bu sedir de harap durumdadır. (Resim 5) Sofanın kuzey ve güney kenarlarındaki birer kapı yan odalara geçişi sağlar. Bunlardan kuzeydeki, diğerine göre daha büyük ve gösterişlidir. Sofanın doğu kenarının büyük bir bölümünü merdiven açıklığı işgal eder. Merdiven başlangıcı hizasında güneydoğu köşeye yakın biçimde doğu duvarında yer alan pencere, binanın doğu cephesini tanımlarken kapatıldığını söylediğimiz pencerelerden birisidir. Kapatılmış olmasına rağmen iç çerçeveleri korunmuştur. Üst kenarında profilli silmeden kornişe yer verilmiştir.

Merdiven açıklığının kuzeyinden, sofanın doğusuna bitişik servis kısmına geçilmektedir. Sonradan günümüzde mutfak işlevi de üstlendiği anlaşılan servis mekanının kapısı güneydeki odanın kapısı gibi düzenlenmiştir. Pervazları ahşaptandır. Kapının üst kenarını kaplayan pervazın üzerine zikzaklı çıtalarla oval biçimde yan yana üç kartuş yapılmıştır. Bunun üst tarafındaki profilli silme biçimindeki korniş kapı düzenlemesini tamamlamaktadır. Servis kapısı pervazlarının iç kenarları beyaz, pervazlar hâki, kapı kasası ile kartuş

kenarları nefli yeşil boyalıdır. Kartuşların ortası yine oval biçimde olmak üzere kiremit kırmızısıyla boyanmıştır. Yukarıdaki korniş sarı boyalıdır. Servis bölümü aslında iki küçük odadan oluşmaktadır. Fakat, veraset yüzünden doğu taraftaki odacığa bağlanan kapıya duvar örülmüştür. Mekanın içi ve duvarları haraplıdır. Doğru taraftaki odacığın kuzey duvarında sonradan eklenen merdivene açılan bir kapı olduğu anlaşılıyor. Ancak bu kapı ve çevresi yıkılmıştır.

Sofanın batı kanadı yapı kütesinden dışa doğru çıkma yapar. Bu bölüm dört büyük pencere ile çözülmüştür. Çıkmanın kuzey kenarında oluşan çıkıntı değerlendirilerek çok dar bir pencere daha bulunur ki; bu açıklık dikkatlice bakılmadan fark edilmez. (Resim 5)

Sofanın tavanında ahşaptan bir tavan göbeği yer alır. (Resim 6) Göbek katmerli bir şekildedir. Tavana bakıldığında en orta kısımda, merkezindeki daireden dışa doğru radyal ışın demeti biçiminde uzanan ince yivlerle bezenmiş madalyon görülür. Bunun arkasında (S) kıvrımı yaparak uzanan ahşap çıtalar ve onların gerisinde ise kenarları çentikli düz çıtalardan oluşan üçüncü bir tabaka bulunmaktadır. Bunlardan sonra göbeğin en geniş katmanı gelmektedir. Bu tabaka; sırtları dik, uçları sivri ve uzun çıtaların merkezden dışa doğru radyal düzende birbirlerine bitişik biçimde dizilmesiyle elde edilmiştir. Buradaki çıtaların kenarları kırmızı, yüzeyleri sarı boyalıdır. Uçları boyasız bırakılmıştır. Sarı ve kırmızıdan oluşan boyama üçüncü tabakadaki çıtalarda da göze çarpar. Böylece katmerli bir çiçek gibi şekillenen göbek, tavadaki en belirgin süs unsuru olarak sofanın estetiğine katkı sağlamıştır.

Ortasında göbek yer alan sofa tavanı çıtalarla bağlanmış hâki boyalı tahtalarla kaplanmıştır. Tavanda uzun dikdörtgen kartuşlar oluşturan çıta silmelerin üzerine zikzak kompozisyonu elde edilecek şekilde dönüşümlü nefli yeşil ve beyaz dörtgen motifler işlenmiştir.² Tavanın kenara yakın kısımlarını çerçeveleyen ahşap kaplama sarı renk boyalıdır. Bundan sonra tavan kenarını kaplayan yarım oluk silme beyaz, bunun altında tavan eteğini dolaşan düz silme hâki boyalı olup, üzerine düşey konumda ince ve küçük çıtalarla yapılmış balık sırtı tarzında motifler çakılmıştır. Bu süs öğeleri nefli yeşil renkte verilirken, silmenin alt kenarı kiremit kırmızı şeritle sınırlanmıştır. Bunun aşağısındaki duvar yüzeylerinde beyaz sıva üzerine çivit mavisi boya ile çizgiler çekilerek geniş panolar oluşturulmuştur. Bu panoların içinde bezeme unsuru kullanılmamıştır.

Sofanın kuzeyindeki mekan, kapısı ve iç düzenlemesiyle baş oda konumundadır. Baş odanın sofaya açılan kapısının tüm aksamı ahşaptandır. Kapı pervazları, dıştan itibaren düz, düşey yivli, kaval ve yarım oluk ahşap silmelerden oluşmaktadır. Bunlardan en dıştaki düz silme hâki boyalıdır. Ortadaki yivli silme kirli sarı renkte boyalı olup, dekoratif sütunce olarak alttaki ahşap kaideye dayanmaktadır. Sütuncenin başlığı nefli yeşil boyayla zar biçiminde yapılarak ortasına dairesel kırmızı boya işlenmiştir. Kaval silmenin üzerine nefli yeşil boya ile burmalı zencirek yapılmıştır. Kapı açıklığının köşesine bitişik yarım oluk silme ise beyaz boyalıdır. Kapının üst kenarında burmalı silmenin üstünde kalan yüzeye düşey dikdörtgen biçiminde beyaz ve pembe renk almasıyla işlenmiştir.

² Benzer şekilde zikzak desenli süslemeyi Muğla Yatağan evlerinde de görürüz. Burada kırmızı ve beyaz renk kullanılmıştır (Kunduracı, 2007, s.95).

Kapının üstünde yine ahşaptan profilli silmelerle kademelendirilmiş bir korniş bulunur. Burada alttan itibaren profilli, zikzaklı, düz silme, konsol ve tekrar profilli silmeden oluşan düzenlemede her bir silme farklı renkte boyanmıştır. Buna göre alttan itibaren profilli silme beyaz, zikzaklı silme nefli yeşil boyalıdır. Düz silmenin üzerine gri konturlu mavimsi renk ile yatay zikzak kompozisyonu uygulanmıştır. Bundan sonra gelen konsollardan oluşmuş silmede konsol yüzeyleri pembemsi renkte, aralarındaki düşey kısımlar beyaz, konsollar arasını bağlayan yatay ahşap yüzeyler ise nefli yeşil renkte boyanmıştır. Beyaz renkte ince şeritten sonra gelen profilli silme sarı boyalıdır. Bu tür kapı düzenlemesinin benzerlerine geç devir konut ve camilerinde de rastlanılır.³ Kapı kanatları, geniş silmelerle çerçevelenmiş üçer kartuşludur. Bunlardan ortadakiler küçük ve yatay düzendir. Alt ve üsttekiler ise düşey konumda yerleştirilmişlerdir. Silmeler kahverengi damarlı sarı, kartuşlar ve kapı binisi kiremit kırmızısıyla boyanmışlardır.

Baş oda, batı, doğu ve kuzey cephelerdeki ikişer pencereden ışık alan aydınlık bir mekandır. Konağın mirasçılar tarafından paylaşılmasından sonra doğu cephesine eklene merdivenden geçiş sağlamak için odanın güneydoğu köşesine bir kapı açılmıştır. (Resim 7) Baş odanın kuzey duvarının ortasındaki yuvarlak kemer biçimli ocak, iki pencerenin arasına gelecek şekilde yerleştirilmiştir. (Resim 8) Ocağın cephesi, üzengi hattından itibaren dışa doğru taşırılarak üst kenarında raf işlevi gören bir çıkıntı elde edilmiştir. Odanın batı ve doğu kenarında ahşaptan bir basamak yüksekliğinde sedirler uzanmaktadır. Bunların genişlik ve yükseklikleri sofadaki sedirle aynıdır. Batı taraftaki sedir sökülmüş olmakla birlikte izleri görülebilmektedir. (Resim 9) Pencerelerin kasa, pervaz ve çerçeveleri diğer odalarda olduğu gibi ahşaptır. Pervazlar haki, çerçeveler mavimsi renktedir. Pencerelerin üst kenarları hizasına yerleştirilmiş ahşap raf, odanın doğu, kuzey ve batı kenarları boyunca uzanır.

Baş odanın güney kenarında; kapının iki yanına gömme dolaplar ve çiçeklik olarak adlandırılan niş sıralanmıştır. (Resim 10) Kapının doğu tarafındaki iki gömme dolaptan ilki iki kapaklıdır. Bunun alt kısmında iki küçük ünitesi daha bulunur. Bunun doğu tarafında köşeye bitişik olan gömme dolap ise tek kapaklıdır. Kapının batı kenarına bitişik niş, geniş eğik silme biçiminde bir yuvarlak kemer ve onun kuşattığı iç niş kısmından oluşur. Alt kenarı balkon gibi odaya doğru taşırılmıştır. Nişin eğik silme yüzeyinin sol kenarında üst üste üç raf yer alırken; sağ tarafında üst üste üç küçük niş bindirilmiştir. Bu küçük nişler dilimli kemer çerçevelidir. Niş çıkmasının üzerine ve küçük nişlerin içine testi, bardak, sürahi v.b. eşyalar konmaktadır. Nişin batı kenarı ile odanın köşesinin arası, üstte büyük boy tek kapaklı gömme dolap ve bunun altındaki küçük gömme dolap ile doldurulmuştur. Odanın bu cephesinde gömme dolapların pervazları haki renk, dolap kapaklarının geniş silmeleri lila, bunların kuşattığı kartuşlar ince sarı çerçeve içinde beyaz ve ortada mavimsi gri boyalıdır. Dolapların üst tarafında pervazlardan sonra sarı boyalı profilli korniş köşelere kadar uzanır.

Baş odada dolap, niş ve pencerelerin dışındaki duvar yüzeylerinde beyaz kırıktı sıva üzerine çivit mavimsi renkle işlenen şeritler söz konusu oda elemanlarının çevrelerini ge-

³ Karaburun yarımadasında Saip Köyü Camii'nin kapı kemerinin üstündeki profilli silmelerin benzerliği dikkati çeker. Bkz. Gürbıyık (2010, s.75).

ometrik çerçeveler oluşturacak şekilde dolaşır. Tavan eteğindeki ahşap silmenin üzerine, yüzeyleri düşey profilli ahşap parçalarla küçük perdeyi andırır lambri motifleri yapılmıştır. Bunun üstündeki tavan kenarı beyaz boyalı armudi silme ile kaplanmıştır. Tavan kaplaması, genel düzen bakımından sofayı andırır. Fakat burada tavan göbeği yer almaz. Ayrıca yüzeydeki boya renkleri de sofadan farklıdır. Tavanın dış çerçevesini oluşturan çıtalardaki zikzaklı düzenlemede kırmızı ve nefti yeşil kullanılırken, tavanda uzun kartuşları sınırlayan çıtalara nefti renkte düğümlü zencirek işlenmiş; bunların arasındaki geniş tahta kaplamalar lila tonunda boyanmışlardır. (Resim 11)

Sofanın güneyindeki oda, boyut bakımından baş odaya yakın ölçülerde olup, ocağın konumu bakımından ona benzese de farklı ayrıntılara sahiptir. Bu odanın sofaya bağlanan kapısı mekanın ana ekseninde olmayıp, kuzeybatı köşe yakınına yerleştirilmiştir. Kapı, baş oda kapısı gibi büyük olmayıp, boyut ve düzenlemesiyle servis odacığı kapısının aynıdır. Onun gibi pervazları ahşaptandır. Üst kenarı kaplayan pervazın üzerine zikzaklı çıtalarla göz biçiminde yan yana üç kartuş yapılmıştır. Bunun üst tarafındaki armudi silme biçimindeki korniş kapıyı taçlandırmaktadır. Pervazların iç kenarları beyaz, pervazlar hâki, kapı kasası ile kartuş kenarları nefti yeşil boyalıdır. Kartuşların ortası oval biçimde kiremit kırmızısıyla boyanmıştır. Yukarıdaki korniş sarı boyalıdır. Kapı kanadının ahşap çerçeve ve pano düzeni ile üzerindeki boyalar baş odanın kapı kanatlarıyla aynıdır.

Bu odanın dışa bakan cephelerindeki pencerelerin bazılarında vazgeçilmiştir. Bu yüzden baş odaya göre daha az ışık alır. Batı cephedeki pencere tek bırakılarak baş oda cephesiyle olması gereken simetri bozulduktan başka, doğu cephede dıştan gözüken iki pencereden biri içten örülerek kapatılmıştır. (Resim 12) Aynı şekilde güney kenardaki ocağın iki yanındaki pencereler dıştan belli olmayacak biçimde kapatılırken, bunlardan ocağın batısında kalan gömme dolaba dönüştürülmüştür. (Resim 13) Odanın kuzey kenarında, kapının arkasındaki köşeye küçük bir dolap yerleştirilmiştir. Kapının doğu tarafı ise köşeye kadar ahşap yüklük ve köşede gusülhane işlevi gören dolapla kaplanmıştır. (Resim 14) Baş odada sofa tarafındaki duvardaki dolap ve nişler gömme düzende yapılırken, güney odada sofa tarafındaki duvara bitişik dolaplar, oda hacmi içinde yer alan ahşap mobilya biçiminde tasarlanmışlardır. Kapı ile yüklük arası pahlı biçimde düzenlenerek, bu kısma küçük dolaplar ve üst üste testilik nişleri yapılmıştır. Odada pencerelerin üst kenarı hizasına yerleştirilmiş ahşap raf, ahşap konsollarla desteklenmiş durumda doğu, güney ve batı kenarlar boyunca uzanmaktadır. Tavan eteğinin silme düzeni ve tavan kaplaması baş odadaki gibidir. Fakat tavan ahşaplarının boyaları ile tavan eteğindeki silmelerin boya rengi farklıdır. Burada etek silmeleri ve tavan tahtaları koyu sarıyla boyanırken, tahtaları bağlayan çıtaların kenarlarına ince kiremit kırmızısı şerit çekilmiş ve çıtalar griye çalan bir tonda boyanmışlardır. Baş odada tavan eteği silmesi üzerine perde biçimli lambriyerler çakılmış iken; burada, sofadaki düşey konumda balık sırtına benzeyen ahşap parçalar yatay konumda silme üzerine çakılarak bezeme kompozisyonu oluşturulmuştur. Bu balık sırtı motifleri nefti yeşile boyanmıştır. Koyu sarı boya odanın pencere ve dolap pervazları ile rafta da uygulanmıştır. Testilik nişlerinin köşelikleri ile köşedeki dolabın kapak çerçevesi ve kapının arka yüzündeki çerçeveler lila tonunda boyanmıştır. Odaların ahşap aksamı üzerindeki boya rengi farklılıkları, binanın miras yüzünden paylaşılmasından sonra farklı zamanlarda yeniden boyanmalarıyla ilgili olmalıdır. Odanın duvarlarını kaplayan beyaz badana üzerinde dikkati çeken çivit mavisi şeritler, tavan eteğini boydan

boya dolaşır ve sonradan kapatılan pencereler da dahil olmak üzere tüm pencere çevrelerini ve ocak çevresini dik açılı kırılmalarla dolaşır.

Tartışma ve Sonuç

Alemşah köyünde mimarisiyle diğer köy evlerinden hemen ayırt edilebilen Hacı Hüseyin Ağa Konağı; geniş bir avlunun içinde iki katlı düzeni ve bezemeli üst kat odalarıyla geleneksel tarzda bir eserdir. Fakat yapı, boyutları, mekan sayısı ve bezemelerin karakteriyle, büyük kentlerde görülen konutlara göre daha taşra işi bir eser olup, onlara öykünen bir “ağa konağı” karakteri göstermektedir. Büyük kentlerdeki konaklar, sokak dokusu ve sınırlı arsa boyutu⁴ nedeniyle genellikle sokağa cephe vererek avluyu arkaya veya yana alan yahut da avlusuz bir düzen gösterirken⁵; Alemşah’taki konak; arsa darlığı söz konusu olmadığından geniş bir avlunun ortasına yapılarak sokaktan uzaklaştırılmıştır. Böylece yapı, yüksek avlu duvarlarının arkasında kendi iç dünyasına açılan bir mahremiyete bürünmüştür. Avlu dolayısıyla, birçok geleneksel konutta zemin katta görülebilen ahır veya mutfak gibi işlevlere yer verilmeyerek, bunlar avlu kenarlarına dizilmiş mekanlara kaydırılmıştır. Zemin kat odalarında ocağın bulunmayışı da bunu doğrulamaktadır. Aynı şekilde tuvalet mekanı da avluda bulunmaktadır.

Bu konumlandırma farklılığına karşılık, yapının zemin ve üst kat cepheleri Anadolu’nun diğer yörelerindeki örneklere benzer biçimde düzenlenmiştir. Zemin katın ve üst kat sağır duvarlarının taş malzemeyle oluşturulması ve zemin kat cephesinde az sayıda küçük pencereye yer verilmesi veya sağır bırakılması, Safranbolu, Uşak, Kula v.d. merkezlerdeki iki katlı evler için alışılmış bir uygulamadır (Bozer, 1988, s.41-52). Geleneksel konutlarda çoğunlukla zemin kat kargir, üst katlar ise çatma teknikte duvar örgüsü gösterirler (Kuban, 1995, s.239; Hersek, Meraki, 2001, s.75). Çatma tekniğinde ahşap çatıkların arasına kerpiç veya tuğla konulmaktadır. Erzurum ve Yeşilıdağ (Konya/Beyşehir) gibi taş malzeme geleneğinin bulunduğu yörelerde ise ahşap hatıllı taş duvar örgüsüyle karşılaşılmaktadır.⁶ Avanos evlerinde olduğu gibi bazen de tümüyle taş malzemedeki duvarlar görülebilmektedir (Esmer, 1992, s.39). Alemşah’taki konakta, üst katın sadece batı cephesi (ön cephe) ile arka cephedeki servis mekanının duvarlarında çatma tekniği uygulanmış ve dolgu malzemesi olarak tuğla tercih edilmiştir. Ön cephenin ortasındaki çıkma cepheden fazla taşmadığı için eli böğründe ihtiyaç duyulmamıştır. Üst katın sağır olmayan cephelerinde büyük pencerelere yer verilmesi geleneği tekrar edilmektedir. Bu kısımdaki pencerelerde görülen dekoratif demir parmaklıkların benzerlerine Gelibolu’daki geleneksel örneklerde de rastlanmaktadır (Oral, 2006, s.967). Bazı yörelerde demir parmaklığın yanında ahşap kafeslerin de uygulandığı dikkati çekmektedir.⁷

⁴ Safranbolu kentinde arsa-bina ilişkisi için bkz. Günay (1981, s.80).

⁵ (Kuban, 1995, s:190-191). Örneğin Eskişehir Odunpazarı evlerinde burada sıralanan çeşitlilikte ev-avlu-arsa ilişkisi belirlenmiştir. (Olcay Uçkan, Uçkan, 2002, s.53).

⁶ (Karpuz, 1984, s.19-20; Karpuz, 2001, s.115-116). Yeşilıdağ evlerinde sadece çıkmalar ahşaptan yapılırken, duvarlarda ahşap hatıllı taş malzeme kullanılmıştır (İltar, 2006, s.217-230). Beyşehir’de Yeşilıdağ’dan başka merkezlerde de bu şekilde taş duvarlı evler vardır. (Kunduracı, 2006, s.604-616).

⁷ Kula evlerinde her iki tarzın da uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu konuda bkz. Bozer (1988, s.42).

Alemşah'taki konağın zemin ve üst katı aynı planda tasarlanmıştır. Her iki katın tavanı da tüm geleneksel konutlarda olduğu gibi ahşaptır. Zemin katta orta mekanın iki yanındaki birer oda kiler ve depo gibi işlevler üstlenmiş olmalıdır. Bunlardan güneydeki oda hâlen ahır işlevi görmektedir. Belki eskiden de aynı mekan ahır işlevi görüyordu. Üst kata çıkışı sağlayan merdivenin üstündeki yatay kepenk (kapak) elemanı güvenlik amacıyla düşünülmüştür (Kuban, 1995, s.149). Benzerlerine Safranbolu (Günay, 1981, s.145) ve Beypazarı (Aksulu, 2001, s.99) başta olmak üzere birçok yörede rastlanır. Üst kat, ortadaki sofa ve buna kuzey ve güneyden bağlanan birer oda ile iç sofalı geleneksel tipin en basit ve karakteristik uygulamasını gösterir.⁸ Eski Osmanlı topraklarından Rumeli ve Anadolu bölgelerinde çok sık karşılaşılan iç sofalı tipin bizim yapımıza benzer örnekleri arasında Sedat Hakkı Eldem' in 18. yüzyıla tarihdlediği Bergama, Merzifon ve İzmit'ten birer ev (Eldem, 1968, s.114-115), Kazım Karabekir (Gaferyad) kasabasında Mehmet Bayat Evi (19.yy.başı) ve Hacı Kâmillerin Evi (19.yy.sonu) (Karpuz, 2007, s.271-272), Yatağan Yeşilbağcılar'da Şükrü Mersin Evi (Kunduracı, 2007, s.123), ve Uşak'ta Tarhan Özsezer Evi (20.yy. başları) sayılabilir (Sayan, 1997, s.88-89).

Yapının sofası, geleneğe uygun biçimde katlar ve odalar arası bağlantıyı sağlayan, aynı zamanda gündelik toplanma ve oturmaya (Küçükerman, 1996, s.59) hizmet eden merkezî ünedir. Batı kenarı boyunca uzanan alçak sedir oturmaya ayrılmış olup, boyut ve yüksekliği ile diğer yörelerdeki erken örneklerle benzer (Kuban, 1995, s.117). Baş oda sedirleri de sofadakiyle aynı yükseklik ve genişliğe sahiptirler.

Geleneksel Türk evinin tipolojik bakımdan belirleyici kısmı sofa olmakla birlikte, işlevsel bakımdan asıl ögesi odadır. Odaların her biri esas olarak gündelik yaşamın tüm boyutlarına hizmet etmek gibi bir işleve sahiptir. Geleneksel evin odası ile göçebelik devrinin "otag" veya çadırı arasında ilişki kurulmasının temel nedeni de budur (Kuban, 1995, s.109; Küçükerman, 1978, s.41; Küçükerman, 1996, s.69). Alemşah'ta hem baş oda, hem de diğer oda; ocak, yüklük, dolaplar ve raflarıyla aynı niteliği taşırlar. Miras paylaşımından sonra vârislerden birisine düşen baş odanın; sofaya açılan kapısı üzerine tahta çakılarak kapatılmak ve bu odaya doğu cephede dıştan bir merdiven açılmak sûretiyle tek başına bir aile için kullanılabilmiş olması da bunu gösterir. Bir sofaya açılan iki veya üç odalı tiplerde genellikle baş odada (Kuban, 1995, s.127) ocak bulunurken, incelediğimiz yapının diğer odasında da ocağa yer verilmiştir.

Alemşah'taki konakta sofaya açılan oda kapılarından güneydeki, taşra örneklerinde alışıldığı biçimde köşeye yakın konumdayken; kuzeydeki, yani baş odanın kapısı daha çok geç dönem büyük kent evlerinde görüldüğü (Kuban, 1995, s.125) tarzda odanın ek-seninde yer almaktadır.

Diğer odaya göre biraz daha gösterişli olan baş odanın güney duvarına gömülmüş yuvarlak kemerli niş, geleneksel konut araştırmacıları tarafından "çiçeklik" olarak tanımlanmaktadır (Sakaoğlu, 1978, s.41; Günay, 1998, s.239; Karpuz, 1984, s.35; Sözen, Eruzun, Alioğlu, Alper, Alper, Sakaoğlu, 2001,s.52). Bunların tümüyle ahşaptan yapıları olduğu gibi, ahşap üzerine kıtık sıvalı veya alçı kaplamalı olanları da bulunmaktadır (Karpuz, 1989, s.33; Sakaoğlu, 1978, s.51). Alemşah'taki çiçekliğin ahşap üzerine kalınca sıva ile kaplı olduğu anlaşılmaktadır.

⁸ Geleneksel Türk ev tipolojisi için bkz. Eldem (1968, s.27-220).

Yapının dekoratif unsurları, diğer yörelerin geleneksel örneklerinde karşılaştığı biçimde avlu kapısı üzerindeki kapı tokmakları ve pencere parmaklıkları gibi metal unsurlar; üst katların kapı, dolap, niş ve tavanlarındaki ahşap aksam üzerindeki bezemeler ve duvarlardaki şerit süslemeden meydana gelmektedir.

Avlunun ana kapısı üzerinde yer alan halka biçimli kapı tokmakları ve ajur tekniğinde bitkisel bezemeli aynalık aksamının benzerlerini geleneksel Türk evlerinin yayıldığı tüm coğrafyalarda bulmak mümkün görünmektedir. Bu konuda yapılmış kapsamlı bir araştırmaya göre, kapı tokmakları arasında en eski tip halka biçimli olanlardır.⁹ Konağın ana kapısının tokmakların halkaları da basit dairesel biçim gösterirler. Bu tip halkalı tokmaklarda aynalık kısmı ajurlu bezeme çeşitliliğiyle farklılık göstermektedir. Örneğin Uşak, Safranbolu ve Kula evlerindeki bazı halka tipli örneklerin aynalık bezeme kompozisyonu Alemşah'takinden farklıdır (Bozer, 1988, s.67; Sayan, 1997, s.112; Barlas, 1997, s.108-109). Metal malzemeden yapılmış diğer süs unsurları üst kat pencerelerindeki demir parmaklıklardır. Asıl işlevleri güvenlik olan parmaklıkların alt ve üst kenarları ile ortalarında yan yana barok kıvrımlı ve dairesel motifler görülür. Bunların aynısı olmasa da, benzer veya değişik kompozisyonlu demir parmaklıklara bir çok yöreyle birlikte yakın çevreden Çanakkale ve Gelibolu'daki tarihî evlerin pencerelerinde rastlıyoruz (Komisyon, 1997, s.77-80; Oral, 2006, s.967).

Alemşah Hüseyin Ağa Konağı'nın içindeki ahşap pencere, kapı, dolap ve tavan yüzeyleri boyalıdır. Ayrıca, tavan eteği silmeleri üzerine ahşap çıtalardan balık sırtı motifli ve perde motifli lambriler çıkılarak kabartma biçiminde bezeme düzenlemesi yapılmıştır. Duvarların beyaz renk sıvaları üzerine çivit mavisi renkte şeritlerle boyanmış olması dönemsel bir moda anlayışı olabilir. Doğan Kuban, geleneksel konutların iç süslemelerinde boya kullanımının 19. yüzyılda ortaya çıktığını belirtir (Kuban 1995, s.134). Yapıda iç duvarlardaki boyalı bezemenin basit şeritlerden oluşması, iç mekanın biraz sade görünmesine neden olmuştur. Buna karşılık baş odada çiçeklik, raf, dolaplar ve tavan eteği ile tavan yüzeyleri gibi ahşap malzemeli kısımlar ile sofanın tavanı ve tavan göbeği, diğer odanın tavan kaplamaları ile tüm odaların pencere pervazları ve kapıları gibi ahşap malzemeli kısımlar; hem plastik etkiyi artıran silmeler, çıta ve lambrileri, hem de boylarıyla daha süslü görünürler.

Sofa kısmındaki tavan göbeği neredeyse tüm geleneksel evler için tipiktir. 19. yüzyılda böyle tavan göbekleri evlerden başka ahşap tavanlı camilerde de görülürler. Örneğin Gelibolu yarımadasındaki Yalova köyü camisinde (onarım H.1178/M.1764-65) ve Çanakkale merkeze bağlı Kuzköy (Çınarlı) Camisi'nde (19.yy.), konutlardakine benzeyen tavan göbekleri vardır. Hüseyin Ağa Konağı'ndaki tavan göbeği büyük kentlerdeki konaklardaki gibi geniş çaplı ve çok gösterişli olmamakla birlikte, onlardan bazıları gibi katmerli bir biçimlenişe sahiptir. Konut mimarisinde gelişmiş olması gereken tavan göbekleri, esas olarak merkezden dışa doğru radyal ışın hatları biçiminde çıtalardan oluşurlar. Fakat bu düzenlemenin ayrıntıları yöreden yöreye, yapıdan yapıya değişebilmektedir.

⁹ Bkz. Çal, Çal (2008, s.5-13). Bu ortak çalışmadan başka Prof.Dr. Halit Çal'ın Urfa, Ayaş, İnebolu, Tarsus, Niğde, Afyon, Hatay, Kastamonu ve Beypazarı kentlerinin kapı tokmakları üzerine araştırmaları bulunmaktadır. Osmanlı devri kapı tokmakları üzerine genel bir bakış için kendisinin şu eserine bakılabilir: Çal (1999, s.275-284).

Bazı göbeklerin kompozisyonu çark-ı feleği andırırken (Küçükerman, 1996, s.58; Bozer, 1988, s.32), bazıları (S) kıvrımlı çıtalarıyla barok bir görünüş sergilerler (Olçay Uçkan, Uçkan, 2002, s.56; Başaran, 2002, s.68). Bazı göbekler ise düz profilli çıtalarla oluşturulmuşlardır (Esmer, 1992, s.44-45). Bazı yapılarda, yukarıda söz ettiklerimizden tümüyle farklı göbek kompozisyonları görülebilmekte (Yıldırım, Hidayetoğlu, 2006, s.338); hattâ orta kısmında Selçuklu tarzı geometrik geçmeler bulunan göbeğe bile rastlanmaktadır.¹⁰ Alemşah'taki konaktaki gibi yapılmış tavan göbekleri, son zamanlarda yapılmış bir araştırmada "eğmeçli ahşap işi" adıyla gruplanmıştır (Yıldırım, Hidayetoğlu, 2006, s.338). Gelibolu'da tarihî bir kahvehânenin tavanındaki göbeğin orta kısmı bizim örneğimizi andırır (Oral, 2006, s.119). Fakat dış çerçevesi biraz farklıdır. Bu biçimde katmerli tavan göbekleri Karabiga'nın geleneksel evlerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel evlerde çoğu zaman inşa tarihini veren bir kitâbe veya tarih kaydı bulunmaz. Az sayıda örneğin içinde ya da cephesinde sadece tarihle ilgili görünen bir sayıya rastlanır. Alemşah Hüseyin Ağa Konağı bu açıdan tarih kaydı bulunmayan evler arasında yer alır. Evin yaşayan sahiplerine göre, bina Hacı Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmıştır. Yine onların verdikleri bilgiye göre; büyük dedeleri olan Hüseyin Ağa'nın oğlu Râşid Bey ve kızı, ticarî bir anlaşmazlık yüzünden bu konakta vurulmuşlardır. Köyün mezarlığında, Râşid Bey ve kızının mezar taşlarını tespit ettik. Bu taşlara göre, "Alemşâh-ı Sagır karyesi hânedân-ı kadîminden El-Hac Hüseyin Ağa'nın mahdûmu Mehmed Râşid Beg" ve kızı Behice Hanım 27 Ramazan 1297 (2 Eylül 1880) tarihinde, kadir gecesinde tüfek ile vurularak öldürülmüşlerdir. Mezar taşlarındaki kitâbede her ikisi de "şehîd" olarak nitelenmiştir. Mezarlıkta Hacı Hüseyin Ağa'nın taşını kesin olarak belirleyemedik. Kırık bir mezar taşında geçen "Süleyman...Ağa .." ismi ve H.1280 (M.1863-64) tarihi Süleyman Ağa'ya mı, yoksa Hüseyin Ağa'ya mı aitti ? Taşın yeniden incelenmesi ve kırık kısmın bulunmasıyla bu durum aydınlatılabilir. Konağın yakınında, mezarlık yolu üzerindeki çeşmenin bu aileyle ilgili olduğunu sanıyoruz. Çeşme, üzerindeki kitabeye göre H.1206 (M.1791-92) yılında Hacı Süleyman Ağa tarafından yaptırılmıştır.

Konağın sahibi olan ailenin köyün en eski ve zengin ailelerinden olduğu, aynı ailenin mezar taşlarındaki ifadelerden ve taşların kaliteli işçiliğinden anlaşılmaktadır. Şifâhî bilgilere göre Hüseyin Ağa ve oğlu Râşid Bey, yörede yaygın bir iş kolu olarak görünen palamut ticaretiyle uğraşıyorlardı. Yukarıda bahsedilen öldürülme olayı, M.1880 tarihinde konakta gerçekleştiğine göre, yapı bu tarihte mevcuttu. Râşid Bey'den önce babası Hacı Hüseyin Ağa'nın bu evi kullandığı, belki de inşa ettirdiği düşünülebilir. Bu durumda bile konak 19. yüzyıldan önceye tarihlenemez. Geleneksel evlerde boyalı dekorasyon 19. yüzyılda uygulandığına göre (Kuban, 1995, s.134), Alemşah'taki yapıyı daha erken bir döneme veremeyiz. Bu nedenle Alemşah Hüseyin Ağa Konağı'nın 19. yüzyılda, muhtemelen Hacı Hüseyin Ağa tarafından yaptırıldığını düşünüyoruz. Yapı, Çanakkale yöresinin geleneksel konutları arasında çok meşhur olan Bayramiç Hadımoğlu Konağı kadar büyük, gösterişli ve zengin bezemeli olmasa da; bir köy ağasının ekonomik gücü ve zevkiyle orantılı bir anıttır. Tescil edilmiş olması yapının insan eliyle yıkımını engellemiştir. Ancak terk edilmiş durumdaki eser, günden güne harap olmaktadır. Bu eserin tümüyle yıkılmadan onarılması gerekmektedir.

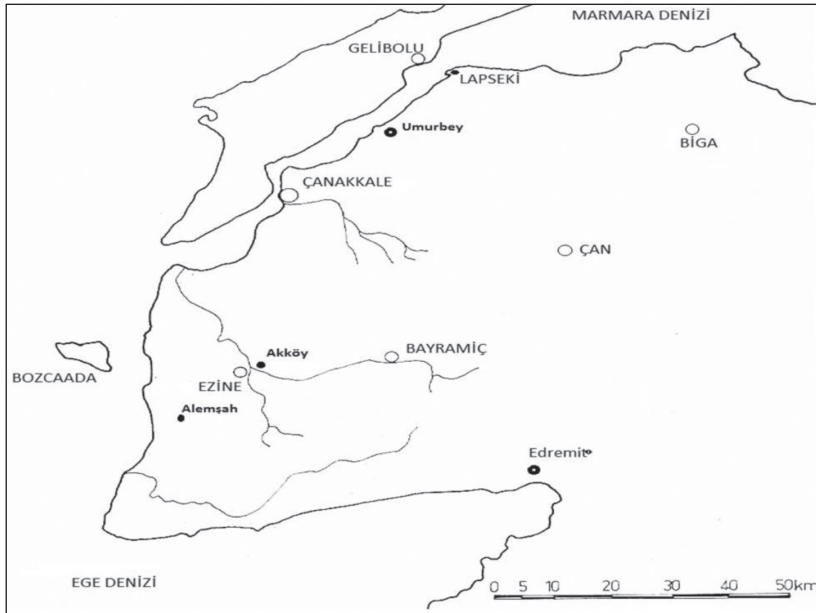
---

¹⁰ Bu açıdan en zengin çeşitlilik Safronbolu evlerinde gibi görünüyor. Bkz. Günay (1998, s.193-202).

Kaynakça

- Aksulu, I. (2001). Beypazarı'nın Ahşap Evleri. A. Özköse (ed.), *Ahşap Kültürü: Anadolu'nun Ahşap Evleri* (ss.91-112). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları özel dizi.
- Barlas, U. (1997). Halk Bilimi Açısından Safranbolu Evleri Kapı Tokmakları, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi : 24-29 Haziran 1996 – Ankara: Maddi Kültür Sektörünü Bildirileri* (ss.104-111). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Başaran, C. (2002). *Geçmiş'ten Günümüze Bayramiç*. Ankara: Millî Kütüphane Basımevi.
- Bozer, R. (1988). *Kula Evleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çal, H. (1999). Osmanlı Kapı Halkaları ve Kapı Tokmakları. G. Eren (ed.), *Osmanlı içinde*, C.11 (ss.275-284). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Çal, H., Çal, Ö. (2008). *Trakya Bölgesi Kapı Tokmakları ve Çekecekleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Eldem, S.H. (1968). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Esmey, M.A. (1992). *Avanos'un Eski Türk Evleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Günay, R. (1981). *Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Günay, R. (1998). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*. İstanbul: YEM Yayın.
- Gürbıyık, C. (2010). *Karaburun Yarımadasında Türk Mimarisi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Hersek, C.M., Meraki, Ş. (2001). Yörük Köyü'nün Geleneksel Konutları ve Mimarî Özellikleri, A. Özköse (ed.) *Ahşap Kültürü: Anadolu'nun Ahşap Evleri* (ss.75-90). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları özel dizi.
- İltar, G. (2006). Beyşehir ve Çevresindeki Geleneksel Konutlarda Çıkma. *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu:11-13 Mayıs 2006- Beyşehir: Bildiriler Kitabı* (ss.217-230). Beyşehir: Selçuk Üniversitesi.
- Karpuz, H. (1984). *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Karpuz, H. (2001). Erzurum ve Konya Evlerinde Ahşap Malzeme Kullanımı, A. Özköse (ed.) *Ahşap Kültürü: Anadolu'nun Ahşap Evleri* (ss.113-128). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları özel dizi.
- Karpuz, E. (2007). Karaman-Kazım Karabekir Evleri. M. Denктаş - O. Eravşar (ed.) *Prof. Dr. Haşim Karpuz'a Armağan* içinde (ss.271-280). Konya: Erman Ofset.
- Komisyön.(1995). *166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530)*, Dizin ve Tıpkı basım, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Komisyön. (1997). *Çanakkale Yapıları Tasarım Rehberi*. Çanakkale: Gündem Gazetesi.
- Kuban, D. (1995). *Türk "Hayat"lı Evi*. İstanbul: Ziraat Bankası Yayını.
- Kunduracı, O. (2006). Beyşehir ve Derebucak Çevresinin Eski Evlerinden Örnekler, *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu:11-13 Mayıs 2006- Beyşehir: Bildiriler Kitabı* (ss.604-616). Beyşehir: Selçuk Üniversitesi.

- Kunduracı, O. (2007). *Muğla-Yatağan Çevresindeki Türk Devri Mimarisi ve El Sanatları*. Muğla: Muğla Valiliği Kültür yayını.
- Küçükerman, Ö. (1978). *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Küçükerman, Ö. (1996). *Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi*, 5.baskı. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Olcay Uçkan, B.Y., Uçkan, E. (2002). *Eskişehir Odunpazarı Evleri*. Eskişehir: Kültür Bakanlığı.
- Oral, F. (2006). *Gelibolu'da Geleneksel Konut Mimarisi*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Sakaoğlu, N. (1978). *Divriği'de Ev Mimarisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Sayan, Y. (1997). *Uşak Evleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Sözen, M., Eruzun, C., Alioğlu, F., Alper, B., Alper, M. ve Sakaoğlu, N. (2001). *Türklerde Ev Kültürü*. İstanbul: Doğan Kitapçılık A.Ş.
- Yıldırım K., Hidayetoğlu, M.L. (2006). Geleneksel Türk Evi Ahşap Tavan Süsleme Özelliklerinin ve Yapım Tekniklerinin Çeşitliliği Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu: 16-18 Kasım 2006 – İzmir: Bildiriler* (ss.332-341). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

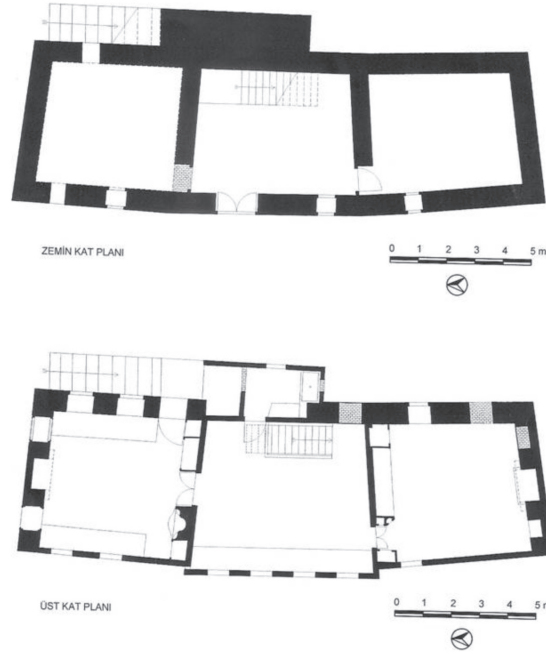

Şekil 1. Alemşah çevresinin haritası

Şekil 2. Konağın Alemşah köyündeki konumu (1-Konak 2- Avlu 3-Köy camisi 4-Çeşme 5-Mezarlık)

Şekil 3. Konağın zemin ve üst kat planı

Resim 1. Alemşah köyünün genel görüntüsü

Resim 2. Avlu kapısındaki tokmaklar

Resim 3. Batı cephe

Resim 4. Güney ve doğu cepheler

Resim 5. Sofanın batı tarafında sedir ve pencereler

Resim 6. Sofanın tavan göbeği

Resim 7. Baş odanın güneydoğu köşesi

Resim 8. Baş odada ocak cephesi

Resim 9. Baş odanın kuzeybatı köşesi

Resim 10. Baş odanın güney kanadındaki dolaplar

Resim 11. Baş odanın tavanı

Resim 12. Güney odanın doğu duvarı

Resim 13. Güney odada ocak cephesi

Resim 14. Güney odada yükük ve gusülhane